

ACC. NR.

2289

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SKÅNE

Upptecknat av: I. Ingers

Härad: BÅSTAD

TÖRRVI

Adress:

Socken: TÖTTARP

DALBY

Berättat av: Jöns Larsson

Uppteckningsår: 1929

Född år 1839 i Kattarp, Tottarp
böle i Kattarp 1930.

Uppteckningen rör

REG. S. 95

Skriv endast på denna sida!

2289

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Jäöl och bröllop.

Trollen på Romeleklint.

Jo, darr va jo di darre trällen åppe po Romeliklinnt.

Di hade sitt tehåll där. Di skolle slå en sten imod Longa
dommtjärka å slå närr tjärkan. Så to hann ente länjor änn
te Fällestenen ve Knivsås imellom Dalby å Vevre. Där e en
bakke såmm kallas Fällestensbakken, å där e en stor sten,
såmm har rasad itu i små bida.

Trollen på
Romeleklint.

Knivsås, en höjdsträckning emellan Dalby och Veberöd
(Vevre). Fällestenen är en splittrad större sten som ligger
å en fälad i Lunarp i Bonderups sn, strax söder om vägen
mellan Dalby och Veberöd.

1.

2280

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2

Kyrkoskrift (en bestraffning).

Samma tjylland di fikk stå tjärrkeskrifft. De va injan
mässan. Så skolle di stå ve altared. Så skolle di svara,
ad di skolle ennte járra så mer.

De fikk fruentymmor åsse, när di hade fåd öäkkta glytta.

Di gräd så farlet, tösorna.

Spöstraff vid Dalby tingshus i mitten av 1800-talet.

Ja har sitt många, såmm har fåd färri par spö. Vi bode Spöstraff
åppad jässjivaregåren. i Dalby.

Så va di inje i tjyvaholed. Di fittj vanletvis sin domm
dan för, så fittj di sidda i tjyvaholed te di skolle närr. Så
komm Mass Tordön å löjjte åpp fårr dämm.

Så skolle alla vi skoleglytta gå närr å titta pó, fårr de
skolle va en varninj fårr väss, så vi skolle äjjta väss.

Där va en påle ve tjyvaholed. Så hänjde di dämm po pålen.
Di knäppte fast dämm me rimmor ve hånlédorna, så di konne nogt
å nätt stå po tärna. Så sto där lännsmannen å två nöndemänn.

Så va de Mass Tordön, hann va fång-jevaljare. Hann skolle slå
dämm. Hann brugte si ti dämm: "La mi nu se du e dokkti å ennte
skrijor, så ska du få itt kvárrter brännevin bagette." (Så slo
di brännevin po ryddjen po dämm, så lektes de fortare).

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Menn där va di såmm ennte sa itt innda or. Där va såmma, Spöstraff.
i Dalby.
såmm ba så faselet ti Gud ad hann skolle jällpa dåmm å släppa
dåmm. Di skrej så farlet.

Länsmannen så po klåkkan. Där skolle vara vissa minutor
mellan värt rapp. Å åmm di då daunas au,så skolle di släppas.
De va bara kara,de va allri fruentymmor. Menn där va di såmm
konne få färsti par tre gånga ongor därras livstid. Tredje
resan stöll de va färsti par. Menn där va di såmm fittj bara
sex par ellartie par. Di hade två spö i hånen;så slo di me båa
po en gång. Så slänjdes di,så to hann nya. Hann hade dåmm au-
räkknade,di lå i en bonnta hos -en. Di va au bjårrke,så di va
gröna,så di jikk ennte itu.

Di ble dymmda i Dalby. Sin skolle di inj å ha fässtnij
po slätted. Så fort di hade fåd färsti par,så tjörde di dåmm
ti Mallme slått.

2289

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En avrättnings i Dalby omkring 1860.

Där va en såmm hidde Norstrymm ifrå Döred. Hann va skyllad
fårr å ha ö-lajt sin kvinja.

Ja skjussa hann te avrätts-plassen. Ja va mellom nittan å
tjuge år. Så fittj hann nattvården po tinjhúsed, ingan di tjörde
därifrå. Där skolle va tre prässtor mä: Vevre prässt å Hällestads
prässt å slätts-prässten ifrå Mallme. Så va där en slätts-knikkt
mä. Så tjörde vi ti fäladen. Vevre prässt hann leste hela tiden.
Så när vi komm ti Sånby-väjen, så viste Norstrymm po itt hus å
sa: "Ja, där bode ja i flere år." - "Ja de ska inte Nordström tänka
på nu, nu har vi annat för oss", sa prässten.

Så när vi komm åpp, så jittj hann au vöjjnen. Så va där en trä-
päll, såmm hann skolle läddja ansikkted po. Där va holad hol fårr
hagan. Så leste di Fador-vår fårr 'en. "Dra nu au se, Norstrymm",
sa prässten. Så la hann se, å så komm skarprättaren bagifrå å to
skjortekraven te sies, så hallsen ble bar. Så to hann yssen, så de

small,å hoeded rylla lant därifrå. Så va där doktóror ifrå Avrättnings
i Dalby.

Long,å di to hoeded i håred å hållt åpp. Di skolle se åmm där
va liv i -ed. Sin så la di närr -ed å la hoeded å kräppen i
tjistan å sänzte närr i graven.

Så sto där spiss-går åmmkrinj. Där skolle va en ifrå värt
matlág i Dalby såkken. Di sto i en ronninj. Di hade alla en tjäpp
mä se,så där fittj injen komma inj ude-ifrå.

Sin så skjussa ja prässtorna te jässjivaregåren. Sin så tjörde
ja hymm.

Ia me se,ja tyttjor där va en kvinja såmm ble avrättad sin,
smenschan. Menn denne gången va ja säl mä.

Ingan hann ble halshöggen,så skreg hann höjt: "Menn hällsa nu
Vevrena,ad de ja dör,de dör ja oskýlldet. Menn ja har vad så le i
all min tid,så ja e ennte där nad anned."

Di oren hörde ja så grant så.

Närr,ner. Smenschan,smedhusrun. Vevrena,invånarna i "Vevre"
(Veberöd).

Ringning till gudstjänst i Dalby.

Upptecknaren har i Dalby iakttagit, att när sammanringningen till gudstjänst är slut, klämtar det nio slag i kyrkklockan, således att man slår tre slag i sänder med mindre uppehåll emellan. Denna sed, som förekommer över allt i Danmark, finns även här och där i Skåne och torde vara ett kvarstående kyrkobruk ifrån den danska tiden. (I Danmark kallas denna klämtning "bedeslagene".) På förfrågan upplyste Jöns Larsson, att detta alltid varit brukligt i Dalby. "Di sa alltid: Nu klämmtar de sammen. Nu får vi gå. - Di såmm bode i byen, di jittj ennte ifrå hymmed förän då."

Jaöl.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Di hade jaöl. Di va femm stýkken, di skolle ria did ifrå "Jaöl".

hann å te fässtemön. Di nämmste - farrbror å mårbror - skolle ria ve vär sin sia åmm. Hann skolle ha en ståv mä se, å sillvorsker. De fikk honn. Sin konne di ennte ännra färrlåvninjen. Så skolle di läddja hännorna ihoppa. Så hållt prästen ett lided tal fårr dåmm å ynnska dåmm lyttja.

Så skolle svärfärrälirana komma te hanns himm dan ette. Så ble di böna did dan ette, fässtemön å hinnas färrällra. Di va i hanns himm. Hann hade vanletvis ett ställe.

De va stongom ad de konne vara ett par tre månador injan brölloped. Sex vikkor skolle de vara, ingan si skolle jiffta se.

Så jikk di färrlåvade ongor denn tiden. Di fikk ring pó, di fikk värs en. Hann skolle tjöva en te hinne å en te hann.

Ståv, stop.

S. Käll
V. Örn
Röllby
1939
Bröllop.

9.

2289

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

9

Mrs. T. Ingess
per Tom Sjöström Röllby 1939

När di hade bröllop, så vara de en tolltre da. Så ble di Bröllop.
vijda åmm fredan, å så po sönndan skolle di visa se i tjärrkan.
Å di skod ve alla ställe såmm di tjörde fårrbi.

Hinnas fårrällra jore brölloped. De jore di all tid. Där
va vanletvis en dragón, såmm re åmmkrinj å bjöd te brölloped;
alla släjtinjana å di såmm va nabóa. "Hällsninj ifrå N.N. åmm
I ville komma po därras brållopsda po freda" - - -

Di ble vijda i tjärrkan. Di skolle stassa te tjärrkan. Så
va där färriare. Di skolle ria färre i väjjjen. Di va stongom
en tie öga, såmm komm ti brölloped. Så va där två mosikantor,
såmm spela bagette. färrifarna. Sin komm hann, brugómmen. Så re
hanns farrbror å märrbror ve sian åmm hann. När vi så komm inj
po gären (näml. bröllopsgården) så sto prässten å to imod våss.
När då alla va kommna, så jikk di injed. Så skolle di ha litt
kaffe. När di då hade fåd de, så skolle di maschéra te tjärrkan.

Öga, skjutsar.

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Så skolle honn ha sin moor å nån au di andre tösorna, såmm va Bröllop.
nämmst i släjjt. Å så komm di inj i tjärrkan. Så jikk hann åpp
i en stol te högor å honn i en stol te vänstor. Så ställde si
prässten färr altared. Så jikk di au stolana å ställde se mitt
färr prässten. Så leste han åpp brudvigselen. Sämma hade strött
litta grönt po golled.

Bruden va klädd i rö tjortel å hade fira stora spänne å itt
sillvor-kärre mitt po bryssted. Å prokat-åueliv. Honn hade klud
po hoeded. Hann va ente nåd särskilt klädd. I svärta ella blåa
kläär. Vi hade ennte skinjböjjsor då. De va för ijenn.

Så fort di komm po tjärregåren så spela di hela tiden. När
di då va vijda så jikk di ud. Då skolle di gå i fyllje, brufållk-
en. Jo, då jikk vi färriare färre färr allt ihoppa. Så va där en
del ongdomm såmm fyllde ette våss. Sin komm prässten å mannen, å
sin komm bruafållked. Sin komm di andre.

Prokat-åueliv, brokad-överliv. Mannen, nämligen brudens fader.

När vi komm ti bröllopsgåren, så jikk vi inj. Prässten jikk Bröllop.

färre inj i råmmen. Vi va i femm romm. Di va folla alli hoppa.

Där va övor honndra pärsonor po brölloped. Där va farlet stort

lav. Så när di fikk satt se te å eda, så blåste mosikantorna

vissa stikke. Alla kvinjorna sad åpte bruafällken. Di nämmste

släjtinjana sad hos prässten. Alla kvinjorna fittj sidda ve

itt bor å alla mannana ve itt bor. Di fikk vanletvis fåratjyd

å ryllinj (?) å flässk å bruna bönor, de va bestämmt. Sin så fikk

di såppa å farrst tjyd. Di fittj ösa åpp po där sin tallrik. Där

va en tre-fira såppeskåla såmm va placerade po värt bor. När di

hade ét såppan, så fikk di tjyd, hynnsatjyd. Etteråd fittj di

såkkorkaga å goaråskaga. Vin fikk di ennte, menn di fikk bränne-

vin. Prässten leste bodde ti bored å frå bored. Så jore hann litt

litt tal när di sad å åd. Så konne hann tala litta fårr brudpa-

red å ynnska dåmm lykka å all trevnad i dårras frammtid, å sådant.

När di då hade ét, så skolle di ud å dansa po loen. Där spela

di, där va två klanétor å två fiolor. Di bårrja vanletvis me Bröllop.
valls. Sin så byttes de åmm. Di dansa masyrka å polkét å
kadrill.

Så vara de i tre da. Så dan ette skolle bruapared passa
åpp ve boren. De vara te mellom elleva å täl denn fässtte natten.
Så ble di böna klåkkan ni po frokost vær da. Så di, såmm ennte
komm po denn bestämma tiden, di hade de ortöjjed, di skolle måga
i fårahused. Så vara ennte jilled länjor åmm kvällana änn te
klåkkan tie. Så klåkkan tie åd di frokost, då va di sammlade alla.
Så fikk di midda mellom itt å två. Så fikk di kaffe sin ve fira,
femm-tiden. Så fikk di kvällsmad klåkkan åta - hal nie. Så va di
färia å tjöra hömm.

Di dansa vær da. Spelemännen va där hela tiden.

Där skods varre. Di skod så vådlet. Där sto stora dränja-
lynjor, såmm skod, när di hade vad inje i tjårrkan å bled vijda.
Så skittja di brännevin te dåmm, när di komm hömm. Dragonen bar

13. 2289

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

alltid brännevin te skyttana, såmm di skolle ha åmm kvällen
å färrfrisska se me.

13

Bröllop.

Di hade förnинjor mä se. Ella va de ennte gått färr denn,
såmm jore brölloped. I förninen där va två fina brö, en smör-
kåpp, en hunu, en kalasia eller åsse en oxastej, å kagor, å itt
stort fad risengrød. Di fe risengrød där kväll. Där spijs
åpp bräder i såmmarstuan po bjillkana, å där satte di alla gröda-
faden. Di hade en särpts kagor di kalla krommkägor, di va lavade
po gröden. Där sto namn po tenfäden, så di visste här di hörde
hänn. Di va skikkade did dan för. Åmm kvällen tjörde di did me
dåmm. Di såmm komme förninjor di fikk kaffe å kagor. Dränjen
å pian skolle tjöra did me förninen. Så fikk di alltid kaffe
å kagor, när di hade båred inj förninen.

Begravning. (Dalby, 1860-talet).

Di hänjde lägen po väddjana där inje. Då hade di ennte Begravning.
 tapesérad, di hade kallkade väddja. Å åmm di va klädda, så Sorgehusets
 kallad, å sad åppad väddjen, så ble di vida po ryddjen. Di nrydande.
 klippte au papér svärrta stjarnor, såmm di satte po lagenen.

Di samla's po ställed där liqed va. Di fittj kaffe å Samlingen.
 smör å brö å brännevin.

Di hade lijvöjjn po sluted. Ella hade di bäre-böror, såmm Likbärar.
 sto i vöjjnhúsed, å bar dåmm ti tjärregåren. Sin så skjussa di
 dåmm po en vanli vöjjn.

Vanletvis så hade di hakkad grane utanåmm jillesgåren. Å
 så utanåmm tjärregåren.

Di bar dåmm lia te tjärregåren. Där jorfässte di ude ve Jordfästning.
 graven. Prässten leste å klåkkaren sjong.

Di hade ennte alls kransa i min åppväxt. Di la litta gröna

16. 2289

LUND S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

16

grena po graven.

Begravning.

Alla dränjana, såmm va böna po begravninjen, di jallpes ad Graven kastas igen.
å kasta ijenn graven. Där va itt dosín skövlor, såmm rinjaren
skolle ta ud å läddja ve graven, när di skolle komma me liqed.
När di hade hyllt liqed ijenn, så la vi alla skövlorna po
kårrs auanpo graven. Sin så jikk vi inj i tjårrkan po mässan.
Di hade begravninjen fårr de messta po en sýnnda.

När di hade begravninj, så skolle di alltid ha lijbröv å Likbrev.
hänja po väddjen. Där va en skolemässtare i Dalby såmm hidde
Barlin. Hann jore flere sånna granna kransa. De skolle va
färet ti begravninjen, å de skolle hänja fårr borännen, när di
komm hymm ifrå tjärregären.

Prässten va jo åsse bön po begravninjorna po många ställe,
menn ennte övor allt. Ve stora begravninjor hade di tre das
jille. Di hade stora förninjor mä se. Di skolle ha: Två brö, Förning.

å en smörkåpp, å en huna, å itt fad gröd, å en stej (vanletvis Begravning).
en hal kal ella en gris), å en såkkorkaga; å så hade di små- Förning.
kágör. - Sånnna förnинjor konne gå ti tie, tål kronor. De hade
alla di mä se, såmm va böna po äreded. Di hade grödafad mä se,
å gröden va frösen stongom, så di fittj tö åpp -en. Di hade
rosinor auanpo gröden, färr de skolle se grannt ud. Di hade
krommkágör å goaråskagor. (Krommkágorna di va kromma. Goarås-
kagorna di bagtes i itt jarn. Di hade jarn såmm di la en kladd
däjj i; så ble där en kaga, när di knäppte åpp `ed).

Så hade di ennte utan öl di drakk. Di bröjjde säl. Di hade Öl.
sillver-ståva, såmm jittj rongen åmm. Där sto ståva å drittja-
krus. Di hade ennte glas di slo i, di hade ennte utan ståva å
pottekrus.

Alla vi påga fittj ta kniva mä våss säl. Så hade di horn- Knivar och
skedar. Ja minschánn hade di så.

Bön, bjuden; Ärede, begravningsgille; Kromm, krokig, böjd;
Ståv, stop.

Åmm de ennte va fårr mårk en sårrj, så spela di kårt. Begravning.

Kvinjorna di fittj sidda å snakka.

Kvinjorna di sad i stuan. Där va tjyllnad. Menn karana
di sad i kammaren å i såmmarstuan, å där va ennte tjyllnad,
så där va kalt ti bårrja me, menn sin ble där varmt åu de där
va mied fållk.

De sa denn såmm passa åpp, ad denn andre dan e I välkómmna
po frokost klåkkan ni; å denn såmm ennte parérar, hann ska måga
i fårahused.

Denn andre dan fittj di tåddi åmm ettemiddan.

19.

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

18

Självspillingars begravning.

När di säl hade kommed au da, så fittj di injen sång eller
rinjnин. Själv-
spillingars
begravning.

De va vanletvis åmm kvällen. Där ble varrken lest eller
sjonged fårr dåmm. Såmma passa pó å begrava dåmm, när där rinj-
des fårr andra lij. Så ble där rinjt lia väl.

Uppåg om julen.

De va juladaskväll å nyårsdå, åmm kvällana, så jick di litt Uppåg
om julen.

udklädda. Så hade di en ful mä se di slapp ing. Å denn hade itt
papper åmm benen. Å där va skreved po pappered, å där sto skreved Fågel släppes
in i
stugan,
va di ville. Di slapp 'en ing i stuan - di fick åpp dören å slapp
en jinast. Hann flö imod jused alltid. Di hade ente lampor, di ha-
de rektia jus, tregrena-jus, såmm sto po bored. Denn ble där inge,
så di fick säl slätta 'n ud. Di andre sprant ijenn. Di ble ente
synlia, så di fittj ente reda po vimm de va.

Di jick omkrinj i stallana å slänjde inj jysselen ti dåmm - Gödsel
kästas in i
de va ann-da jul. Där va många såmm sad åpp tilia å skotta ing stallarna.
mög. De va drängana såmm jore de ingbýres. Di fittj ente se dåmm,
di ble ente synlia. Menn di konne jäcka vymm de va. De va mest i
byhýmm.

Ful, fågel. Ingbýres, inbördes. Jäcka, gissa. Byhýmm, byhem, by-
samhälle.

Upptåg om julen. (forts.)

Vi klädde ud en gobbe i mannfälka-kläär, å vi to en gammal häst - hann va vid - å vi satte gobben po hästen. Hann va jord au en långhálmstjäre^y, å grisaben hade vi bonged po armana å skolle färreställa hännor. Å vi jick hänn te Kristen Pärs'. Så lede vi hästen hänn po gären å satte 'n. Så skod vi. De va julaftan, å di sad å åd. Så sprant vi. Å Kristen Pärsen sprant ud å skolle se va de va. Å hästen va sprongen hänn te stalldören, å gobben sad po 'en. "Komm mä ing å få de en julasypp", sa Kristen Pärsen. Menn når hann to 'en i nøven, så va de en grisafod. Å vi sto utanåmm porten å grina.

Där va injen nø jittj ad hästen - de va en gammal häst, såm ente jore nå'd sprall au se.

De e rent närrläjt, allt sännt.

Skod, sköt. Närrläjt, nedlagt, avskaffat.

Upptåg om
julen:

Halmgubbe
sättes på
en häst,

*tjäre = hoptaunden utlöshad
halme*

62.

2289 LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Byalaget i Dalby.

Byen va delad i två lav, de va Synnrejor å Närrejor, ettor
såmm gårana lå i synnor ellor nor.

Två byalag
i Dalby.

Närrejor å Synnrejor di hade ållormann var fårr säjj, di
sanka's var fårr säjj; så va de åsse när di hade dansor.

De va ve Mårtensta-tid di hade ållormanns-jilled. Ållor-
mannssylan jittj ettor nommor. Å en skolle stå fårr, när di
skolle ansa broor. Så skrev ållormannen en lissta, såmm jittj
åmmkrinj i byen, te di såmm skolle va mä po jilled. Denn såmm
skolle ta imod ållormanns-sylan hann skolle járra jille dan
ettor. Så åmm natten, när jilled sluta hos den gamle ållorman-
nen, så skolle di fyllja den nye himm.

Där va en låda såmm fyllde mä ållormannen, å så horned, såmm
di skolle tuda i.

2289

LUNDSS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

23.

Jöns Larsson,

Kabbarp pr Åkarp.

F.d. lantbrukaren Jöns Larsson, numera bosatt å Kabbarp nr 8 i Tottarps socken, är född i Dalby i Torna härad den 5 oktober 1839. Fadern var bonde och nämndeman. Gården, där Jöns Larsson är född och uppväxten, låg mitt i Dalby by, i närheten av kyrkan, gästgivaregården och tingshuset, och han har ännu tydliga hågkomster av det liv, som levdes där vid mitten av 1800-talet.

Jöns Larsson har bedrivit jordbruk först i Dalby, så i Moss heddinge och sist i Reslöv. Sedan 1906 bor han å Kabbarp nr 8 i närheten av folkhögskolan Hvilan. I flera år deltog han i jordbruksarbete och trädgårdsarbete i grannskapet, till dess han på grund av hög ålder måste upphöra därmed. I den socken där han nu bor (Tottarp) är han för närvarande den äldste invånaren. - Jöns Larsson, som har ett gott minne och gärna berättar sina hågkomster, har redan förut varit använd såsom sagesman (acc. nr 208). Jöns

2289. LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

24.

Larssons hustru i andra giftet, Sissa Larsson (f. 1852) här-
stammar också från Dalby och är syster till hans framlidna

första hustru. Hon har vid upptecknandet varit behjälplig
vid ihågkommandet av en del detaljsaker, särskilt beträffande
sklidringarna av bröllop och begravningar. Den förståelse, som
upptecknaren mött hos dessa båda åldriga makar är värd allt
erkännande.

+ 1930

2289

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

25.

Register.

1. A. Trollen på Romeleklint.
2. D. Rättskipning:
Kyrkoskrift.
3. Spöstraff.
4. Avrättning.
5. F. Ringning med kyrkklockan.
6. J. Jaöl och bröllop.
Kyrktagning.
7. Begravning.
8. Självpillingars begravning.
9. M. Upptåg om julen.
10. S. Byalaget i Dalby.